

הרב דניאל טרופר
ראש מכון גשר

על אם הדרך

על אדם, משפחה, אהבה ומיין

א. האדם

1. האדם כיצור ביו-רווחני

שני הפרקים הראשונים של ספר בראשית מספרים את סיפור יצירת האדם, כל אחד מהם מזוויות ראייה אחרות, ובשניהם מונחים היסודות לתפיסה מהפכנית של האדם.

בפרק א', בריאת העולם מחלוקת לשש יהדות וכל יהודה מכונה "יום". מהצהרה כללית על יצירת שמים וארץ עובר הספר לתיאור מסודר של תהליך הופעת מגוון היוצרים בעולם: מוזומם - ים ויבשה, לצומה - עין ודשא, שם לבני חיים פשוטים - דג ועוף, עד שמאגים ביום השישי ליצירת בעלי החיים המורכבים - בהמות, חיות ואדם. מבחינה זו, האדם הוא חלק אורגני מהיצירה וכפוף לחוקי הטבע.

ובכל זאת, יש יחוד מהותי בבריאת האדם. ראשית, הוא אינו נוצר בטבעיות ומתוך המשכיות כשאר היוצרים, אלא לייצורו קודמים התיעצותות וחכונה: "ויאמר אלוהים, נעשה אדם בצלמנו כדמותנו..." (בראשית א', כ). שנית, בנייתו לשאר היוצרים, שהמחלק מהטבע בלבד, האדם חדור בפן של הבורא אשר יצר את הטבע ומצוי באופן מוחלט מחוץ לסדרים הרגילים של העולם:

ויברא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצָלָמוֹ בְּצָלָם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זֶכֶר נַקְבָּה בָּרָא אֲתֶם. (בראשית א', כ)

משמעות הדבר היא שהאדם הוא גם חלק מן היצירה הטבעית וגם מצוי מעבר לה, בעת ובעונה אחת. האדם נברא כחלק בלתי-נפרד מן הטבע, ואין הוא שונה מכל

חכמי הקבלה התקדמו שלב אחד נוסף. להיות נברא בצלם אלוקים לפי פרק א', או לקבל חיים על ידי הנשמה מרוח אף של אלוקים לפי פרק ב' - פירושם שהאדם מוחבר אל משחו שמעבר לגבולותיו הגוףניים; הוא קשור בקשר ארגוני עם כוח שמעבר לו. בלשון בעל התניא: "מן דנפה - מתוכיה נפה" (תניא, פרק ב') - מי שמנפה משחו, מתוכו הוא מנפה; בדבר הנפה נכנס מתוכו ומפניהםו. זהה טענה שיש בה עיטה רבה: במובן מסוים יש בתוכו של האדם חלק מאלוקים עצמו, "חלק אלה מעיל ממש" (תניא שם).

מבחינה תודעתית, פשרה של קביעה זו היא ההבנה שה'אני' אינו ה'אני' המודרני, האינטלקטואלי הבודד, אלא הוא נשמת חיים אשר מגולמות בה שייכות לקיום גדול יותר והתחברות לאחריו וליקום כולו. אין זו החוויה המערבית של 'אני' בגין לוזלה', אלא חוויה של 'אני' כחלק מן الآخر, באופן המחויב למקור הקיום. חוויה זו מכונה בלשון העכשוויות "רווחניות".

בדואיות זאת שבאדם - בטבאי ובאלוקי - טמונה הייחודיות של התפיסה היהודית, המכמת נועזות וחצופה, של האדם.

2. האדם בתורה מול האדם בעיביליזציות אחרות

את משמעותה של תפיסת האדם ביהדות ניתן להבין רק על רקע הגישות האחרות לנושא, אשר ליוו את הציביליזציה האנושית משוחר ילדותה. שתי גישות למatters האנושית עמדו במרכזו ההיסטורי האנושתי:

א. גישה המטראיאלייטית (חומרית)

גישה זו רואה את האדם כיצור הקבע לתנאי הטבע בלבד, ולכך ניתן להבינו - ואף צריך להבינו - על בסיס מטראיאלייטי. אמן הוא יצור מתקדם יותר ומתוחכם יותר מבuali החיים האחרים, אולם בסופו של דבר הוא היה בעולם הקדום תיארו המיתוסים והסיפורים את כלם - את האלים, את העולם ואת האדם - כנתונים במעגל אחד וככופפים לאוֹתם כלל. האלים, כמו בני האדם, הם בעלי תכונות אנושיות וחולשות אנושיות, ואת חייהם מניעים גורמים קטנוניים: קנאה, מאבקי כוח ותחרויות על טריטוריה. האדם, שהוא חלש בהרבה מן האלים, מוצא עצמו אסור

היצורים האחרים. מתקיימים בו אוטם כללים ביולוגיים ואוטם תהליכי בי-כימיים שמתקיימים בכל חхи. אי-אפשר להבחין בשום שינוי בין לבין הבהמה בתפקוד מערכת הנשימה, בזרימת הדם, במערכות הנירולוגית ובפעולות הכלויות. אפילו המות - הידוע כМОוד יהודה של האנושות - אף שהוא מפותח באדם יותר מאשר בעלי החיים, פועל בדיקות כמו המוח של כל בעלי החיים ומתפרק ממש על פי אותו כללים. יחד עם זאת, יש באדם מרכיב אשר מבידלו באופן עקרוני מכל שאר היצורים: הוא נוצר בצלם אלוקים. הוטבע בתוכו משהו מבוראו, ועובדתו זו קובעת פער תחומי בין לבין כל חבריו בעלי החיים וקוראת לו להתעלות לגודלה כמעט אלוקית. באדם הטבעי יש גם פן אלוקי.

המרכיב הדואלי בקיומו של האדם מופיע גם בפרק ב' של ספר בראשית, בו מתואר העולם כמציאות נבראת שטרם הופעלה משום ש"אדם אין לעבד את האדמה" (בראשית ב', ה). האדם שעומד להיברא נתפס כחלק אורגני מהסדר הטבעי של העולם, וכשנזדר האדם - היצור שהעולם מצפה לו - יש ביצירתו שוב הפתעה:

ויעדר ה... אלוהים את האדם עפר מן הארץ, ויפח באפיו נשמת חיים,
ויהי האדם לנפש חיה.

בפסק זה מתואר האדם כמי שנוצר "עפר מן האדמה" - יצור גשמי. אף שמו, אדם, נגזר מקשריו עם האדמה שמנה נוצר ושהאותה הוא נועד לעבד. אבל זה רק חלק מן התמונה: בהמשך הפסוק האדם מתברך בתחום זכויות 'הנשמה' של אלוקים, אשר מחדיר בו "נפשת חיים" - מרכיב שאינו מוזכר ביחס לשאר היצורים. בינו לבין בעלי החיים, שלהם מימד ביולוגי-גשמי בלבד, לאדם נוספת נשמה אשר מקורה באלוּקים.

בhzאת האדם אל מחוץ לטבע נועז ייחודם של ספרי יצירת האדם שבתורה. בניגוד לשאר המיתוסים העתיקים, בהם אלדים מופיע כחלק בלתי-נפרד מן הטבע, בתורה לא רק שאלוקים הוא מחוץ לטבע, מצוי מעבר לו ואינו כפוף לחוקיו, אלא גם האדם הטבעי מורם מהטבע ומתריך בצלם אלוקים.

אחדות זו באה לידי ביטוי חד וברור במערכת ענפה של מצוות שבוחן האדם מקים את רצון האלוקים לא בהצטמצמות לעולם החומרי ולא בברירה לעולמות עליונים, אלא מתוך ביצוע רצונו של האל בזירה המטראיאליסטי-גופנית גרידא. אכילה (מצאה-בפסח, סעודות שבת), דיר (סוכה), פעילות פיזית (הנחת תפילין), התנהגות בין-אנושית (צדקה, פריקה וטעינה) - כל אלו מעצבים את דמותו הרווחנית של האדם ומקשרים ביניהם לבין אלוקים.

3. יצירה, בחוירה ושליטה

"צלם אלוקים" ו"נפשת חיים", התארים שנקשרו לאדם אשר מבטאים את יהודו ובבדילם אותו מכל שאר היצורים - איך ניתן להגדירם? כיצד הם באים לידי ביטוי בחיי האדם? יתרברך בהמשך שהבנת נקודה זו היא המפתח להכרת תפיסת האדם ביהדות ולהבנת תפקידיו. נתרכו בעיקר בהגדרת "צלם אלוקים", משום שעצם השימוש בהגדרה זו כרוך בבעיה פרשנית לא-פשטוטה. נסביר את הבעית.

בעולם הקדום אנו מוצאים מיתוסים רבים על בריאות העולם, רבים מהם דומים לדמיון מהדים לסיפור הבריראה שבתורה. באגדה הבבלית הבריראה מתבצעת בשבועה שלבים, ודמיון זה לא-יכול שלא להזכיר את שבעת ימי בראשית. אך ישנו הבדל יסודי אחד בין התורה לבין כל המיתוסים הקדומים: שאר סיפורי הבריראה פותחים בקורס מגוניה - בתיאור בריאות האלים, שכן אם האלים בראשו את העולם, יש צורך הגיוני לברר את מקורות, את תכונותיהם ואת כוחם לפני שמהארים את יצירת העולם. לעומת זאת, ספר בראשית מתחילה מה'אמצע', מ"בראשית בראש אלוקים", בלי לומר דבר ותוציא דבר על האל: מיהו, מנין הופיע, מי יצר אותו, מה כוחו וכדומה.

לכן נדמה ברגע הראשוני שהאמירה שהאדם נברא בצלם אלוקים היא חסרת תוכן: הרי אנחנו מבקשים לפענה געלם אחד באמצעות געלם אחר! אם לא יזוע לנו שום דבר על אלוקים, מה הטעם לתאר את האדם כnbrא בצלם אלוקים?

עינן חזר בזרק הבריראה מערער את ההנחה הקודמת, כיילו לא יזוע לנו דבר על אלוקים. אנו יודעים עליו משהו מרכז ביותר; כבר המילה השניה בתורה מגלת לנו משהו על מהותו של אלוקים. היא חושפת כוח אשר מאפיין את הפרק כולו:

במיגל הטירוף והשירותיות, כשללו לשחק על פי כללי המשחק לשם קיומו. זהו עולם אחד גדול שלשלתו הוא הטבע האctor והנטקשת, ואין לאדם אפשרות להשתחרר ממנו. במובן העמוק של הדברים, אין ממשות רבה לפעולות האדם ואף לא לקיומו.

למרות ההבדל התהומי בין התפיסה העתיקה זו לבין התפיסות הרווחות חיים, גם בעולם המערבי הוא עולם בעל גישה מטראיאליסטי. גישה זו מתבטאת בתפיסה מדעית-מערבית רוחות, המתימרת להסביר את כל מהות האדם, כולל מחשבתו, הכרתו ורגשותיו, על ידי הביולוגיה. גם המוסר החדש מבוסס על תפיסה מטראיאליסטי של האדם: הוא שולל מוסריות אובייקטיבית, וראה עצמו אך ורק כמערכת של כללי התנהגות חיוניים לקיום החברה, או כקבוצה של מוסכמות אגוזיות הכרחיות. העולם המוחשי-מטראיאליסטי הוא העולם המשני הבלעדי, והאדם בעולם זה הוא לא-יותר מבמה מתקדמת. גם כאן אין ממשות רבה לפעולות האדם ולקיומו.

ב. הגישה הדוחנית

גישה זו, אשר אומצה על ידי המיסטיות והנצרות, רואה את האדם בעיקר כיצור רוחני ובכלל נשמה. העולם המוחשי-מטראיאליסטי הוא אסון מכחיתו; תפקיד האדם בעולמו הוא לדכא את הפן החומרי ולהתמקד בעולם הרוחני הייחודי. لكن שללה הנצרות הקלאסית חי נישואין, העלתה על נס את ההנגורות מתיי משפחה והסכם בדייעך לנישואין מותך כנעה לוולשת האדם. האדם בעולם זה הוא נשמה מסכנה הכלואה בגוף והשואפת למלאכיות. פעילות האדם מתרחשת בעולם המוחשי-מטראיאליסטי, וכך אין לה ממשות רבה. העיקר הוא האמונה והמחשבה.

ג. הגישה הדואלית

על רקע זה, ניתן להבין את המהפכנות שבגישה היהודית. היהדות עומדת בעקבנות מול הנסונות להעדיף פן אחד של האדם על חשבון הפן الآخر. התפיסה הדואלית של האדם, כיצור ביולוגי ורוחני כאחד, טוענת לאחדות.

ב. איש ואישה ואלוקים

1. מן וזוגיות

האופי הדואלי שבאדם, פרט להיותו בולט בשתי פרשיות הבריהה, מתבטאת בסיפוריו הראשית גם בנושא אחר. לרובת הפלא, המימד הדואלי, הביו-רוותני, זוכה להתייחסות חשובה דזוקא ביחס למין ולזוגיות. בתיאור בריאות האדם בפרק א' אנו מתרשים כך:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֵת הָאָדָם בְּצָלָמֵנוּ,
בְּצָלָמֵן אֲלֹהִים בָּרָא אֶתְנוּ,
זֶכֶר וְנָקֶבֶת בָּרָא אֶתְּכֶם.

(בראשית א', כ)

שתי נקודות בולטות בקטע האחרון של הפסוק, הראשית, אף על פי שהבהתה והחיות שקדמו לבריאות האדם נבראו ככל הנראה גם הן זכר ונקבה - שחרי בiley וה אין המשך לכל המינים של בעלי החיים - בכל זאת עובדת המינים נזכרת בוגע לאדם בלבד. שנית, פסוק זה חורג מהחו'אנר הספרותי של פרק א', שכלו פרווה, והוא כתוב כשרה של שלוש שורות שלכל אחת ואחת מהן ארבע צלעות. מבחינה התוקן, כל שורה ושורה מספרת לבדה את סיפור יצירת האדם. שתי השורות הראשונות והות בתוכנן ובבדלות רק בהחלפת סדר המילים, אבל בשורה האחרונה אנו מתרשים בכשרה חדשה - "אדם" זה הוא בעצם שניים: "זכר ונקבה". ובמבנה הספרותי של הפסוק, תכוונה זו של "זכר ונקבה" מקבילה לצלם אלוקים!

אם כן, בעניין הפן הוגוי של האדם באה ידי ביוטו אותה תופעה שראינו בבריאות האדם: המין והזוגיות קיימים כנראה בכל בעלי החיים האחרים כעובדה ביולוגית בלבד, ואילו אצל האדם - נוסף על הפן הביולוגי, יש למין ולזוגיות גם פן יהודית שאיתו קיים במין של החיים והבמות. אין הכוונה לביטול הדף המיני, להמרתו או להדחקתו; המין הוא דף יסודי וחינוי באדם. אלים כיצור בי-רוותני, האדם מתבקש לתUIL את הכוונה, להעלותו ולהאנישו. הוגיות היא ביוטו של "צלם אלוקים",

"בראשית ברא אלוקים" - האל הוא בורה. בדומה לכך, ניתן לפרש את צלם האלוקים שבאדם ככוחות יצירה.

פרק א' מלמד אותנו עובדה נוספת על מהו צלם אלוקים, ועובדה זו מהווה פן שני של צלם האלוקים. בסיסים כל יצירה ויצירה, בדרך כלל בסוף כל אחד מששת ימי בראשית, נאמר: "וַיֹּירֶא אֱלֹהִים כִּי טוֹב". האלוקים יכול להבחין בין טוב ורע. התכוונה השנייה שידועה לנו על אלוקים ועל צלם אלוקים שבאדם היא הבחירה: האדם הוא חופשי במחנות, ובידו להחליט באופןו אוטונומי על מעשיו.

תכוונה זו באה לידי ביוטו בפרק בדרך נוספת. כאמור, בסוף כל יצירה ויצירה מופיע הביטוי "וַיֹּירֶא אֱלֹהִים כִּי טוֹב", ובסוף בריאות העולם כולל, לפני כניסה השבת, נאמר "טוֹב מְאֹוד" כליל על כל הבריהה: "וַיֹּירֶא אֱלֹהִים אֵת כָל אֲשֶׁר עָשָׂה, וְהַנֶּה טוֹב מְאֹוד" (בראשית א', לא). כל אחד ואחד מציריו הבריהה קיבל, אם כן, ברכה כפולה: "כִּי טוֹב" פרטיו אורי יצירתו, ו"טוֹב מְאֹוד" כליל חלקן מן העולם. כל היוצרים זכו לכך, להוציא יצור אחד: האדם. האמרה "וַיֹּירֶא אֱלֹהִים כִּי טוֹב" ביום השישי נארה אחורי יצירת הבמות ולפניה יצירת האדם. האדם כלל בברכת "טוֹב מְאֹוד" ביחד עם כל העולם, אבל נשלחה ממנו ברכת "כִּי טוֹב" פרטית. ולמה? משום שהוטוב שבאדם אינו מוחלט אלא תלוי בו עצמו. המשם והעץ, העוף ובעל החיים - כל אחד ואחד מהם פועל על פי הטבע שלו, ולכן הוא "טוֹב". אבל האדם הוא "טוֹב" רק אם הוא בוחר בכך. הבחירה מצטרפת ליצירה, ושתייה מוחות כוח מרכזיים באדם.

היחaud האחרון שבאדם הוא השלטון: "פָּרוּ וּרְבוּ וּמְלָאוּ אֶת הָאָרֶץ וְכָבֹשׁוּ, וְדוֹדָעַ בְּדָגַת הַיּוֹם" (בראשית א', כה). ניתן לומר שהשלטון הוא גם יכולת שיש לאדם, גם תפקיד שמוטל עליו וגם תוכנת אופי שלו.

ראיינו, אם כן, שהאדם מתייחד בשלוש תוכנות מרכזיות: יצירה, בחירה ושלטון. תוכנות אלו, המבतאות את הפן הרוותני של האדם, את ה"צלם אלוקים" שלו, עומדותabisod תפיסת האדם ביהדות ובאות לידי ביוטו בחירות מוחdet בנושא המין וחווי המשפה.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְאָדָם: וַיֹּאמֶר הָאָדָם – זוֹת הַפָּעָם עָצֶם מֵעַצְמֵי וּבָשֶׂר מִבָּשֶׂר,
לֹאֵת יִקְרָא אֲשֶׁר בַּיּוֹמָה הַזֹּאת.

(בראשית ב', כא-כט)

שתי נקודות חשובות נובעות מסיפור זה. הנקודה הראשונה היא שהאדם יכול להיחלץ מבדיותו ולספק את הצורך העמוק שלו להתחבר לאחיה, לא באמצעות קשר עם אחיו סתם אלא באמצעות קשר אונשי עם עוד אדם, עם עוד פרט מהנקודה השנייה היא שהאיש והאישה היו במקור יצור אחד שנפרד לשניים. כל זמן שהאיש והאישה לבדם, הם חשים חסר ואף ריקנות. הם הייבים לחזור למשמעות האחדותי הקודום. הפתרון למצוקה הקיומית של בני האדם בכואם להיחלץ מבדיוותם הוא יצרת קשר אונשי עם בני זוג השווים להם והתחברות ממשית עם אדם אחר, עד כדי השבת האחדות המקורית על כנה.

התורה ממשיכה:

עַל גַּן יְעֹזֵב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אָמוֹ, וְרַבֵּק בְּאֶשְׁתּוֹ וְהִי לְבָשֶׂר אֶחָד.

(בראשית ב', כד)

הנужד להתחבר ברורו; אך מהיקן תבואה האנרגיה העצומה הנדרשת לחולל את הנס מלא המסתורין, של התחרותן של שתי ישויות נפרדות, שלכל אחת מהן אופי עצמי, תוכנות יהודיות ותודעה אישית, לבשר אחד?

3. מה המין

**וַיֹּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצָלָמוֹ, בְּצָלָם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ, וְכֵרֶב
וְגַבְבָּה בָּרָא אֹתָם: וַיֹּבְרָךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים – פֶּרוּ
וּרְבוּ וּמְלָאוּ אֶת הָאָרֶץ וְכַבֵּשָׂה.**

(בראשית א', כו-כט)

הצו הראשון שמצוות האדם מיד אחרי יצרתו הוא "פֶּרוּ וּרְבוּ" - צו הילודה. בrama הבסיסית, צו זה משקף את הפן הביולוגי של האדם. בדומה ליעודם של כל בעלי החיים, הצו הראשוני המוטל על האדם הוא להבטיח את קיומו ואת המשך הון - "פֶּרוּ וּרְבוּ".

והמאפיינים השונים של אלים אלוקים זה, הגנווים ב עמוק נשמת האדם, מתגלים בכל זההם בזירות ההתקשרות שבין האיש והאישה.

2. אהבת איש ואישה

שני אנשים זרים נפגשים, איש ואישה. הם לא הכירו זה את זה לפני כן. הם יוצאים יחד, וקשר נוצר ביניהם. והנה במשמעותו, תוך זמן קצר הקשר עמוק, הם מתאהבים זה בזו ומתחתנים. הקשר הוא בעיניהם מסתורי מושונה ועל-שלבי. החשך המטورو והגעושים המגוועים מופיעים בעוצמה לא-מבנה, החורגת מהרבה מעבר לקים בכל האהבות המוכרות להם: שלhabת האהבה שלLOT השוואת אהבת הורים, אהים ואחיות וחברים. הם תוחים: החוויה הפלאלית הזאת שאנו חווים שונה באופן מהותי מכל שאר האהבות; אך למה? אך בתוך זמן מה קוצר נוצר קשר וצורך עמוקים כל-כך? מהו המקור לאהבת האיש והאישה?

וַיֹּצְאֵר ה' אֱלֹהִים מִן הַאֲרָמָה בְּלִחִית הַשְּׁרָה וְאֶת בְּלִעְמָדָה שְׁמָיִם, וַיֹּאֲבַא אֶל הָאָדָם לְרֹאצֹת מָה יִקְרָא לוֹ, וְכֵל אֲשֶׁר יִקְרָא לוֹ הָאָדָם נִפְשַׁח חַיָּה הַוֹּא שְׁמָוֹן: וַיֹּקְרָא הָאָדָם שְׁמֹות לְכָל הַבְּהִמָּה וְלְעוֹף הַשְּׁמִים וְלְכָל חַיִת הַשְּׁרָה, וְלְאָדָם לֹא מִצְאָ עֹזֶר בְּנֶגֶד.

(בראשית ב', יט-כ)

בקראת השמות לחיות על ידי האדם חביבה סמליות חשובה. לפי חז"ל, מתן השמות לחיות על ידי האדם הוא סמל לניסינו של האדם למצוא זוגיות. האדם נוצר לבדו, הוא נחרד מבדיו ומרגש צורך עמוק יותר קשר עם אחר כדי להיחלץ ממנה. אלוקים מביא בפניו את שאר בעלי החיים. הוא נותן להם שמות, דהיינו - הוא מבין את אופיים ומנסה ליצור קרבה עמם, אבל הם אינם מספקים את צרכיו: "ולאדם לא מצא עוז בנגדו". הוא זוקק למשחו אחר לגמרי משאר בעלי החיים: הוא זוקק לעוז בנגדו, לקשר קיומי, לשותפות, לדבקות של נשמות; כך יצא מבדיוותו. התגובה לאכובת האדם באה מיד.

**וַיֹּפְלֵל ה' אֱלֹהִים עַל הַאֲדָם וַיֹּשֶׁן וַיַּקְרֵב אֶת בְּלִעְמָדָה וַיִּקְרַב
בְּשָׂר תְּחִתָּבָה: וַיֹּבְנֵה אֱלֹהִים אֶת הַצְלָעָה אֲשֶׁר לִקְחָםָן הָאָדָם לְאֶשֶּׁת,**

4. מבחן ביוולגי לכוח אנושי: הקדשה

ברכת הרביה - "פָרוּ וּרְבּוּ" - במשמעות שהיא ניתנת לאדם בלבד; גם שאם בעלי החיים נתרבו ב'פָרוּ וּרְבּוּ', אין זה פלא, שהרי התנאי הראשון להישרדות מיני בעלי החיים הוא הבטחת המשכיות שלהם. ובכל זאת, יש הבדל רב-משמעות בין הברכה שנינתה לבעלי החיים האחרים לבין הברכה שנינתה לאדם.

בסוף היום החמישי לבריאות, אחרי יצירת דג הים ועופות השמיים, מברך אותו אלוקים:

וַיִּבְרֹךְ אַתָּם אֱלֹהִים לְאמֹר – פָרוּ וּרְבּוּ וּמֶלֶא אֶת הָמִים בַּיִמִים וְהַעֲזֹן
(בראשית א', כט)

ואילו ביום השישי, בוגע לאדם, נאמר:

וַיִּבְרֹךְ אַתָּם אֱלֹהִים, וַיֹּאמֶר לְהָם אֱלֹהִים – פָרוּ וּרְבּוּ וּמֶלֶא אֶת
הָאָרֶץ וְכָבֵשׁה...
(בראשית א', כח)

בין ברכות אלו קיים גיוון עדין מהבחינה הלשונית, אבל הבדל תחומי מבחן המשמעות. בעוד שבבעלי החיים מתברים בھצהרה "פָרוּ וּרְבּוּ", האדם מתברך בשמיית קול אלוקים המטיל עליו צה: "פָרוּ וּרְבּוּ". סימן הקריאה אומר הכל. הברכה היא הבטעת תוכנה בסיסית בבראים. שלא כמו בעלי החיים, שהדחק לקיים יחסית מין נשתל בהם כתבע בלתי-נסלט מלידה, הדחק של האדם נתן לשליטהו ולהכרעתו. כיצור אוטונומי, עליו להחליט אם בכלל לקיים יחסים מיניים, עם מי לקיים אותם וכייד לחתנוג במלחכם. למרות העוצמה של הדחק המני אziel בני האדם, עצם קיום יחסי המין ואופן קיומם שייכים לזרת ההכרעה האישית.

יתירה מזו, עם הטלה ציווי על האדם, כשבידו לקיים אותו או להתנגד לו וכשבידו לקבוע את אופן קיומו, נולדים בעולם מושגים חדשים: חיבוב ואיסור, נכון ולא-נכון, טוב ורע. למרבה הפלא, דזוקא בתחום יחסי המין בין האיש והאישה מופיע בפעם הראשונה בעולם המוסר כתפיסה אנושית. על הפסוק יזמותר האדם מן הbhema אין"ק (קהלת ג', ט), אומרת החסידות: "בכוחו לומר: אין!". האנושיות של האדם מתבטאת

כדי להבטיח את קיום הצו הוה, הטביע אלוקים באדם דחף ביולוגי-רגשי אידר, הדחף המני. למעשה, ממעט הדחפים החווניים לקיום המידי הפיזי - הדחף לנשומת, לשותות ולאכול - אין יצר דומה לזה באדם. הדחף אשר מתחפה על ידי הפרשת הורמוניים בגיל ההתבגרות, בשעה שהגוף נעשה מוקן לילודה, הוא כוח בעל עצמה רבה כל-כך, עד שחויל הכריזו: "אין אפטורופס לעיריות" (כתובות ג' ע"ב); איןנו יכולים לסמן בודאות על כמה העמידה של שם אדם, שיתגבר על הפיתוי לעבור על איסור גילוי עיריות. סיפוק הדחף המני מלאוה בהנאה עילאית, שאין כדוגמתה, הטבע הבטיח את הצו הראשון שלו - קיום והמשיכות - באמצעות דחף רגשי הבוער כמו אש בעצמותיהם של בני האדם.

אך כפי שריאנו, האדם איןנו יכול ביולוגי-טבעי בלבד אלא יצור בי-רוחני, שיש לו פן נוסף, אשר שופך לגילוי הרוחניות שבו. لكن, נוסף על תפקיזו הביולוגי החווני, יש לכוח העצום של הדחק המני גם תפקיד רוחני ראשון במעלת. הכוח המני - הוא הוא המנוון לציצרת האנרגיה האדרית הנדרשת לחילוץ האדם מבידודתו; לאיחוי ההפרדה של האדם לשני עצמים, לזכר ולנקבה; לפיתוח אהבה מעבר למתחזר ולמציר. ההתעלות הנפלאה הזאת מתרחשת רק כשההודוגות פורצות את המעלג הביולוגי. ההזוגות הගואלות מתרחשת כאשר היחסים המיניים אינם דומים ליחסים מיניים של בהמה, היינו - אקט ביולוגי ותגובה כמעט בפייה לדחף הורמוני בלבד, אלא הם מעשה שופע כבוד, עדינות ורגשות, שבו בן הזוג איןנו אובייקט לסיפוק הרצכים האישים אלא שותף, בן אונש, פרסונה, "עדור נגדו". זכר ונקבה מתחברים יחד בחיבור רוחני בזכות העוצמה המשוחררת בעת חיבור גופיהם יחד, "יהיו לבשר אחד".

האתגר הרוחני העומד לפני כל אדם ואדם הוא להעלות את קיום יחסי המין מאקט במימי-ביולוגי מצומצם למחך רוחני-אנושי, ולנצל כוח כביר זה כדי לספק צרכים רוחניים קומיים שלו. לתפיסה היהודית היהודית של האדם כיצור בי-רוחני מתלווה תפיסה יהודית של המין ככוח ביולוגי ורוחני אחד. כוח זה מקור האנרגיה לייצור חוויה מלאת ההדור והשגב, חווית האהבה.

ב). הראשונים נחלקו בעניין פירוש הצו הוה. רשי פרש את הקרייה כ'הו פרושים מן העיריות', ואילו הרמב"ן הבינה צזו "קדש עצם במוורך לר". למורת אי-הסכמה בין ענקי מפרשי התורה בנווגע למושא הפרישה של האדם, שניהם הבינו שהקדושה נוצרת על ידי הומנעות, פרישה וריסון. ביהדות, הקדושה אינה נוצרת באמצעות התועלות מחשבתי, מדיטציה או חוויה דתית, אלא באמצעות ריסון הדוחפים הטבעיים של האדם ותיעולם לדרך הטובה. האדם נעשה קדוש בכך שהוא מתקף ליצור טבעי שנברא בצלם אלוקים, על ידי הפעלת הרוח על החומר.

5. אהבה

כשהאדם חי בקדושה, וחוי המין אינו מסתכנים במיצוי הדחף הביולוגי-הורמוני, בלבד אלא משתלבים במרקם והרחב של קיומו הביו-רוותני, מיצוי אותו רגש פלאי ונשגב. האהבה לובשת עטרה של שלמות, משום שהיחסים בין בני הזוג הם ייחסים אנושיים. הזוג אינו מקיים יחס מיוחד להרווית, אלא לשם שיתוף; לא כדי לנצל את הזולות כאובייקט לשיפוק הארכיים, אלא כדי להתחבר; לא כדי לחיות, אלא כדי להיות. ההתקבות של גופו אל גופה אינה מתוגדת לשתי ישויות המנצלות זו את זו בציגיות להנאתן, אלא היא נעשית כדי להיות "בשר אחד". האדם נפלט מן הבדיקות ומן התסיסה הנפשית, ומגיע אל חוף המבטחים של ידים מושטות, מקבלות וחובקות. בוכות התנהגות אגוזית של כבוד, רגשות, נאמנות ורצון לתת, החשך הבוער והערגה הסוחפת מרקיעים שחקים, ואש של אהבה עילאית נדלקת. בוקעים וועלם בקרב הרעים האוהבים רגשות עדינים חדשים, שעוד עכשויו היו נסתרים מהם; ההנאה שבקיים יחס המין מעמידה את האוושר, והSHIPוק האישי מגבש שלמות. הדיכאון הנפשי הפנימי שנבע מהבדיקות מפני מקום לרוגע נפשי ולשלווה רוחנית.

האדם היה עובד את אלוקים, לדברי חז"ל, "בשני יצריך" (ברכות נד ע"א); ביצר הטבעי-ביולוגי וביצר הרוחני-אלוקי. היו המינים הם رب-מיוזים, ומtower חyi אהבה כאלה מתגללה וכוח השלישי המכיד של צלם האלוקים - הכוח הוציא. מי שמתחרבים עם בני הוג שלהם, עוסקים בעצם ביצירה המופלאה ביותר: הם יוצרים את עצמם,

בכח הריסון, שמהותו היה שילוב בין שני הכוחות שהגדנו כתכונות של "עלם אלוקים" - הבחירה והשליטה. האדם מסן את עצמו כאשר הוא משלט על דחפי ראשוני רפואי ומנצלו רק בדרכים שהוא בוחר.

לא רק המוסר האנושי נולד מהמין. ביכולתו של האדם להשתלט על הדחף המיני ולהאניש אותו, נולדה גם הגבורה. "אייזחו גיבור? הכבש את יזרו" (אמות ד'). ממקור קיומי-פנימי, נולדה כאן גם החירות. האדם החופשי הוא מי שאינו נשלט על ידי הכוחות הבהמיים שבו, אלא הוא זה ששולט בהם.

כמובן, אתגרים מוסריים והזדמנויות לחיי גבורה יש בתחוםים רבים בחיים, בכל זמן. לתלמיד יש פיתוי להעתיק מבחוץ; לאיש העסקים - לסחור בלי קבלות ולהתחמק מתשלום מס; למוכר דירה - להעלים מהקונה מידע על רטיבות בדירה כדי לקבל מחיר גבוה יותר. כל אלה הן זירות להפגנת התנהגות מוסרית וגבורה. בכל אחת מהן דורשת התנהגות המוסרית מן האדם ריסון של היצור, שליטה וויתור בغالל חשבון ערכי-מוסרי. ובכל זאת, התהום המיני שונה לחולטן מכל אלה. בשל הדחף הביולוגי-הורמוני, מערם התהום הזה קושי מיוחד. לכן, אין פלא שהחלה לא רק הגבילה את יחס המין אלא קבעה גם איסורים המוועדים לשימוש בלמים מפני יחסים אסורים, קווי הגנה שמטרתם למנוע התקרובות העוללה להסתאים בקריסטה הבחירה הערכית לנוכחות התקפת היצור. איסור הייחוד - הימנו, הדרישה ממש ואישה שאינם נשואים להימנע מלhimצא בהדר לבך - וכן האיסורים על נגיעה, חיבור ונשיקה בין איש ואישה שאינם נשואים זה זה,/tosפים מקום חשוב בהלכות הנזירות. כל דבר שהוא מפתח, מגרה ומושך - דורש התרחקות. גם עם ישראל, בשעה שעמד לפני ההתגלות האדירה של האלוקים בהר סיני, הוזהר: "וְהִגְבַּלְתָּ אֶת חָם סְבֵב לְאָמֹר, הַשְׁמִרְתָּ לְכָם עֲלוֹת בַּהָּר וְגַעַגְעַ בְּקָצְחוֹ, כָּל הַגָּעַגְעַ בְּהָר - מוֹת יָמָתִי" (שמות י"ט, יב). וככפי הקושי, כך גודל ההזדמנות: זירת המין אינה רק זירת הסיכון הגדל ביותר, אלא אף זירת הסיכון החשוב ביותר לצירוף הערכי של האדם ולעיזון צלם האלוקים שבו.

ההצטלבות האדירה הזאת, בין בחירה, גבורה וחירות, מכונה קדושה. התורה העמידה בפנינו אתגר להגיא למרום פסגת האנושיות בקריאתה: "קדושים תהיו" (ויקרא י"ט).

ג. חייו הנישואין

יש לעמוד על שלושה מימדים נוספים של דמיון בין הנברא בצלם אלוקים לבני אלוקים, שיש להם משמעות רבה וחשיבות לחיי הנישואין. במימדים אלו, במקומות להבין את יחסינו אל הקב"ה מן היחס שבין איש ואישה, נצדע בכיוון ההופך: נלמד מיחסינו לקב"ה עקרונות השיכים ליחס שבין האיש והאישה.

1. געש ורזגע

האדם שואף להתחבר עם מקור נשמתו ולהתדבק עם אלוקיו. התחרבות זו מתחווה ברגע החסיא של חווית הקשר. יש ברגע זה געש של רגשות, וחוויה הפרוצת את מעגלי ה'כאן' וה'עכשיו'. למרות גדולות, ויתכן שדווקא בגלן גדולות, פסגת חוויה זו מוגבלת לזמן מסויימים ואינה יכולה להיות מצב תמידי. אדרבה, חלק נכבד מהחיבים הרוזניים של האדם הוא החיפוש אחריו אלוקים, דרישת עיקשת ולא-פעם מתרסכלת למצוא את האל הנוסתר ומאמץ לגלוות את אהובו. אהבת ה' عمוקה היא, וזה חוויה אשר אינה קיימת בשיא תמידי, אבל ודאותה ועוצמתה מקרים אור על כל שאר הווים השגרתיים.

כנן הדבר בנווגע לסתוקות בין איש ואישה. עוצמת חווית המין וחוות האושׂר והשלמות אשר מלאות את האהבה איןין יכולות להיות תמיד בשיא שתיאנו. השגורה, העיסוק בדברים הימים-יומיים ותפקידות החיים מחייבים רוב הזמן 'אש נמוכה'. מי שאינו מבין נקודה זו, טועה ופרש את השגורה כדעתict האהבה חי. אהבת אמיתית מתחבאת רוב הזמן בעמקי ההוראה בלבד, ואינה יוצא מן הכלות אל הפועל; אך למרות נסתורתה, מצילה האהבה מרוחה על החיים נולם בשפע, בלי לפרוץ בגנות לתוכך כל נושא ונושא. אהבה עמוקה קיימת לא רק ברגעים של "רוח גדולה וחוק", מפרק הרים ומשבר סלעים", אלא גם - ובעיקר - בעדינות וברוגע של "קול דממה דקה" (מלכム א' י"ט, י"ב).

את בני זוגם, את היחיד ואת הדור הבא. לא פלא הוא שחתת החופה מברכים פעמיים "יוצר האדם"; היוצר מתגלה ככוח היוצר.

ויאמר אֱלֹהִים – נָעַשְׂה אָדָם בֶּצְלֵמָנִי...

פירוש הבعل שם טוב: האלוקים אמר לאדם, בוא אתה ואני וניצור ביחד את האדם.

6. אהבת זו'

נוסף על החוויה העמוקה הזאת שכולה פלא, ובלי ידיעת בני הוג, מתרחש בפינתם של לבותיהם, בתחום הווייתם, נס נוסף, שהוא גדול אפילו מנס האהבה. נוסף על הצע "זדבק באשתך", מצווה התורה על דבקות נוספת:

את ה' אֱלֹהִיךְ תִּירְאָ, אֲתָּנוּ תְּדַבֵּךְ וּבְשְׁמוֹ תִּשְׁבַּע. (דברים י, כ)

בעלי הקבלה ראו קשר ישיר בין אהבת איש ואישה לבין אהבת הבורא. "מי שלא אהב אישת", אומר הרاشית-חכמה, "מוגבל מאוד באהבת ה' שלו". הסיבה לקשור זה היא שגילוי אהבה בעלת עצמה בין בני הוג פותח בפני האדם אופקים חדשים לוגמרי בהבנת העוצמה הפוטנציאלית של אהבת הבורא. תחוות הקשר והתחברות לגוף אחד של האיש והאישה פותחות בהם צוהר יהודי בחיהם, שממנו ניתן לרחף ולהרגיש משחו מתחברות נשמה אל מקורה ומהוות הנשמה "חילך אֱלֹהָה ממעל ממש". התחברות רבת העוצמה אל מישחו מעבר ל'אני', והגעה לרגשות האוושר והשלמות האדרירים דזוקא ברגע של ויתור על השמירה הקנאית על ה'אני' - אלו מהווים שער להפנמת הנסיבות של האדם לשחו גודל ועצום, שהוא הרבה מעבר לקיים. בשליל האוהב והאהוב, רגש האהבה הוא מסתורין בלתי-מובן, בלתי-נתפס ובלתי-ניתן לתיאור מילולי, ובכל זאת הרי הוא ודאי שבודאי! הקשר בין בני הוג חזוף התקabbrות שאיננה באמצעות השכל וזהיגון בלבד, אלא היא קרבה היונקת מרגשות פלאיים וסוערים.

איש ואישה מחוקים זה בות, גופו פוגש בגוף והם נהים לבשר אחד. האחובים מתחבקים, ובסתור נשמה, הרחק ממודעותם, הם חובקים את הנצח.

והן לקשר שביניהם. הוגיות היא עולם של בודדים בלי בדיות, ועולם שלם של יחיד בלבד הייחודה.

3. יערה מתחשבת

היהדות אינה תופסת את האלוקים כיווצר אשר בראש העולם והסתלק ממנו, אלא כאלו קיימים אשר יוצר באופן תמידי, וקיים העולם כולו נובע ממנו בכל רגע ורגע. "יאלו נתאר סילוק מציאותו, כי אז בטלת מציאות כל נמצא ולא ישארו קיימים במציאות" (הממשלה רומבים לפרק חלק היסוד הראשון), דהיינו - הוא "מחושב בכל יום תמיד מעשה בראשית". אין לראות בבריאות העולם מעשה חד-פעמי; העולם נברא ומתחדש תמיד, בכל רגע, והקיים מקבל את חיותו מעתה" באופן שוטף.

גם בני הוג שגנבראו בצלם אינם יכולים, בBootApplication ליצור התייחסות לבשר אחד, להסתמך על ישרה חד-פעמית שהיתה בעבר. גם הוגיות היא ישרה מתחשבת, ובני זוג ששובאים לחיה נצח ביחיד חיבבים לעטוף את חייהם המשותפים בקדושה ובטהרה. מערכת שלמה של הלים - הלים טהרתם המשפחתי - נוצרה כדי לתמוך בהתחדשות וברענון המתמידים של הוגיות. טהרתם המשפחתי היא יירת ההלכה הקובעת את דרכי ההתנהגות שבין האיש ואשתו לפי וסתה של האישה. דינים אלו קוראים לפרישת פיזית בין איש ואשתו, להימנעות מכל קשר מיני או מגע גופני בתקופת וסתה של האישה ולהזורה לקשר מלא אחריו טבילהה של האישה במקווה הטהרה. למעשה, ימים מערכתי זו קובעת זמנים שבהם אסור לוגג לקיים יחס מין (חקופת החותם), ימים מיזוגם המוחלט של בני הוג היה מוחק את האישיות האהבה ומערער את תשתיית הקשרו! למרבה האIRONיות, אם כן, מיזוג מוחלט והתחדשות היו מחללים את האהבה בין בני הוג, ולכן כל אחד מהשותפים נדרש לנבדק את יהודתו של הזולת ואת חוכמתו והצורך שלו בבעליים אחרים.

ש"תaea [האישה] חביבה על בעלה כשתה כניסה לחופה" (נדה לא ע"ב) וכדי ליצור התחדשות חודשית של האהבה.

שמירת טהרתם המשפחתי היא חיונית, אבל בני הוג מספיקת. היא יוצרת מסגרת המעודדת חידוש ורענון, אבל בני הוג נדרשים לנצל אותה לשם יירה ותחדשות.

2. התייחסות ולא התייחסות

למרות שאיפת האדם לחי רוח ועריגתו להתחבר אל מקור קיומו, אין לדבר ח'ז' על האפשרות להתחדש עם אלוקים. בין הרווח הפלאי של העולם מצוי עצם קיומו, המסתורי הבלתי-נתפס בו האין-סוף 'פינה מקום' כביבול מאין-סופיו כדי לאפשר את התהווותה של ' המציאות המשנית' שלנו ואת קיומה. חכמי הקבלה העמיקו את העיסוק בפענו רוז זה, והעלו את רעיון 'סוד ה证实', כאשר האין-סוף '证实' את קיומו והותיר 'מקום פנו' לעולמו. היה הפירוש של הסופי עם האין-סופי חייב אחד ברורו: אין שום אפשרות להתחדש עם ה'. המפגש של הסופי עם האין-סופי חייב להביא לחיילות הסופי ולבטולו המוחלט, כאילו הוא נבלע בחור שחור איום ונדחש בדיחסה אין-סופית. שאיפתנו היא להתחבקות עם אלוקים - "ובו תדבקן" (דברים י"ג, ח), אבל לא ח'ז' להתחדש אותו.

גם איש ואישה שמידבקים בקשר אינטנסיבי נפלא ומגיימים לחיות "זהו לבשר אחד" מתקשרים בקשר של התייחסות, אך לא של התייחסות. חתן וכלה, איש ואישה, נעשים ליהודה חדשה, לזוג; אבל בעז ובעונה אחת, כל אחד ואחד מהם שומר בקפדנות על קיומו הנפרד ועל יהודו. לכל אחד ואחד מהם יש גם חיים עצמאיים, אישיות, כשרונות ונטויות פרטיות, ואפילו תי רוח אישים היהודיים לו. שמירת הייחוד האישי של כל אחד מבני הוג היא חיונית לקשר ביניהם, שהרי הבסיס לאהבה הוא דזוקא ההערכה ההדידית של התכוונות ושל האופי של הזולת. מיזוגם המוחלט של בני הוג היה מוחק את האישיות האהבה ומערער את תשתיית הקשרו! למרבה האIRONיות, אם כן, מיזוג מוחלט והתחדשות היו מחללים את האהבה בין בני הוג, ולכן כל אחד מהשותפים נדרש לנבדק את יהודתו של הזולת ואת חוכמתו והצורך שלו בבעליים אחרים.

אין זה פלא שבסבע הברכות שמתה לוחפה מברכיהם גם "משחה חתן עם הכליה" וגם "משחה חתן וכלה". הרעים האוהבים מתחברים ליהודה חדשה של 'חתן עם הכליה', אולם גם נשאים אנשים נפרדים, "חתן וכלה". הקיום הבו-זמני של שני המינים הללו - מצד אחד הוא מקור למתח שעלו לפוגע בקשר שבין בני הוג, אולם מצד אחר הוא כוח כביר הנחוץ הן להעצמותו של כל אחד ואחד מהם כבודד

אם תסתלק היツירה המתמדת של בני הזוג, לא ירחק היום וגם הקשר יתרופף והזוגיות חתרסק, נוסף על בחרת השותף לחים וההתהיבות כלפי, חייבם בני הזוג לעסוק ביצירה מתמדת כדי לשמר על היחסים שנוצרו ביניהם. רק אז שומרה להם דרמה אنسית-רוחנית של חיים מעבר לכל המתוואר והמצויר.

האהבה אשר אינה مستמכת על זכרונות ראשוניים אלא נוצרת בעבודה בלתי-פוסקת של בני הזוג אינה אהבה סטאטית; היא עוברת שינויים כל העת. אין האהבה של היום העתק של האהבה של אtemol. עם הזמן, ובכוחות יצירה מתמדת של בני הזוג, האהבה מתבגרת, מתחדנת ונעשית עמוקה יותר. רק כך מתגשים החלום הנפלא של בני הזוג אשר נפגשו, התקשרו והתהנתנו זה עם זה ובלבם שאיפות נפלאות בוגר לקשר שביניהם, למשפחה שיקימו וקשרם עם האלוקים.

ואראשתייך לי לעולם, ואראשתייך לי בצדך ובמשפט ובחסד וברחמים:
(הושע ב', כא-כב)
ואראשתייך לי באמונה, יידע את זה.